

שמעתא עמיקתא

גליון תקנ"ה | פרשת ויקהל פקודי - החודש | תשפ"ג | קהילת הניכוי הישיבות | רמות ב' | ירושלים תובב"א

שמעתא אליבא דהלכתא משיעורי הרה"ג הרב יוחנן בורגר שליט"א מו"ץ וראש כולל הוראה רמות ב'

האם סיגריות אלקטרוניות צריכות הכשר לפסח

א. עישון בכלל אכילה או טעימה / עישון בתעניות. ב. סיגריה אלקטרונית / אידיו אם חשיב דרך אכילה. ג. חמץ שנספל מאכילה. ד. יש ביטול. ה. בשאר איסורין / גליצרון. ו. דעת האחרונים בענין עישון סיגריה בפסח.

פתיחה

סיגריות מחדירות עשן לחלל הפה ולריאות. הם מכילות טבק, צמחים ומאות כימיקלים לצורך שיפור הטעם. ועי' **בתשובות והנהגות** (ח"ד סי' צז) שהביא שבין אותם חומרים ישנם חומר הנקרא Trimethyl Pyrazine העשוי משעורים, Tetramethyl Pyrazine העשוי מחיטים, ו-Caevalin Acid העשוי מקמח. [יש לציין שבזמן האחרון יצא לעולם "סיגריה קפסולה" שבתוך הפילטר יש קפסולה קטנה שאם לוחצים עליה עד פקיעתה נודף ממנה טעם וריח של פירות בשעת העישון].

דרך עישון נוספת היא ה**הנרגילה**, המכילה טבק שמוסיפים אליו דבשה (סירופ מסוכר) המופקת מפירות שונים וכן חומרי טעם וריח, גליצרון שנועד להעלות את משקל הטבק, וחומרים כימיים אחרים. ולפעמים כתחליף למים יש אלכוהול. כמו כן קיימים בשוק **סיגריות אלקטרוניות** הפועלות ע"י בטריה המחממת חומר נוזלי, והנוזל מתאדה באופן המדמה את פעולת העישון. הנוזל הנייל מכיל בדרך כלל ארבעה מרכיבים עיקריים: ניקוטין, חומרי טעם, מים, ועוד רכיבים שהיצרנים אינם מפרסמים, ובנוסף חומרים המייצרים את אדים לרוב **פרופילן גליקול** (PG) או **גליצרון** - **גליצרון**.

פרופילן גליקול היא תרכובת אורגנית נוזלית ושקופה עם מרקם צמיגי, והטעם שלה מעט מתוק. **גליצרון** מיוצר מחומצות שומן. בעבר, הפיקו אותו רק משומן מבעלי חיים, ומחומרים הנוצרים בתהליכים שונים בתעשיית הנפט. בזמננו מפיקים אותו מצמחים מסוימים ונקראה **גליצרון צמחי** (VG) והוא נוזל שקוף וחסר צבע. [כל הנייל נכתב ע"פ מקורות שונים].

ועי' **בשמעתא עמיקתא** גליון ש"ה בענין עישון ביו"ט בזמננו שלפי הרפואה **הדבר מזיק לגוף**, ושיש במניעת עישון משום **ונשמרתם מאוד לנפשותיכם**. ומי"מ יש לדון האם מלבד זאת יש חובה להימנע מעישון בפסח משום חשש תערובת חמץ וכן בשאר ימות השנה מחמת חשש תערובת איסור.

א. עישון בכלל אכילה או טעימה / עישון בתעניות

כתב **המ"א** (סי' תסז סי' ק) דטוב"ק (טבק) - דרך לשרותו בשכר, וצריך לסגורו בחדר, או לעשות מחיצה לפניו. וכן נקטו **החך יעקב** (אות כב), **הגר"ז** (אות כד), **החיי"א** (ככל קבו אות א) **והמ"ב** (סי' קל). ויש לדון אם כוונתם דוקא לאסור טבק העומד להרחה, דכיון דעומד להנאה זו שהיא אסורה בפסח כמ"ש **בבה"ל** (סי' תמג ד"ה אפילו) צריך לסגורו, אבל אם עומד לעישון שמה שריא. וראשית כל יש לדון אם עישון בכלל אכילה או שתייה. דנהה כתב **המ"א** (סי' רי סי' ט) לענין ברכת הנהנין, דצ"ע אם עישון דמי לטעום ופולט שאין ברכה, או דילמא דמי לריח שצריך לברך, ק"ו כאן שגם הנהנין ממנו שהרבה שבעים ממנו כמו שאכלו ושתו. וצ"ע ע"כ. ומבואר שהגוף נהנה מהעישון ונותן הרגשת שובע כאכילה ושתייה.

אולם **המו"ק** (שם) דחה דברי **המ"א** שאין בזה שום צד אכילה כי אין הנאה לא לחיך ולא למעיים מיתירות עשן. והביאו **המגן גבורים** (שם). ועי"פ דבריהם כתב **המ"ב** (סי' קי) שאין לברך על העישון. ולפי"ז לכאוי"ל דאין זה בכלל אכילה כי אפי' הנאה אין בו. ועי' **בכת"ס** (אוי"ח סי' כד) שלא נהגו לברך על העישון. וכן נקט **המהרש"ג** (ח"א סי' כ אות א).

וכת' **בשכנה"ג** בסי' תקנ"א (הגב"י אות כא) בענין המעשן טבק בטי"ב דגדול עונו מנשוא. וכן בסי' תקס"ז (הגב"י אות א) כת' דלעולם עישון אינו בכלל אכילה ושתייה וע"כ אין לנו כח לאסורו בשאר התעניות כגון י, בטבת, תענית אסתר, י"ז בתמוז וצום גדליה חוץ מט"ב, ומי"מ שומר נפשו ירחק ממנו דבשלמא לדעת **הרא"ש** ודעימיה דסי' ל דהשרוי תענית יכול לטעום ולפלוט חוץ מט"ב ויוה"כ ניחא, אבל לדעת **התוס'** (ברכות יד. ד"ה או) **והתרוה"ד** (ח"א סי' קנח) שמחלקים בין תענית יחיד שצריך קבלה לבין תענית ציבור שלא צריך קבלה, תו לא שייך למימר דלא קביל עליהו טעימה, וא"כ העישון אסור, ובטי"ב לכונ"ע אסור כיון שנאסרו בו הנאות והי' עינויים, ועישון דלא גרע מסיכה ורחיצה של תענוג שאסורה, ע"כ. ועי' עוד **בשערי שמים** (ע"א). לבעל **המו"ק** שכת' שצדקו דברי **הכנה"ג** משום דלא גרע מהיסח הדעת מהאבילות. ומי"מ לצורך קצת, שאינו מתכוון לתענוג רק לעזור בעשיית צרכים, כתב' **הרא"ג** פשיטא דשרי במקום שאין רואין, כדי שלא ילמדו להקל. וכן נקט **הכה"ח** (סי' תקנ"א אות א). **והשע"ת** (סי' תקס"ד ד סי' תקיא אות ג) כת' דיש להקל בכל גוונא אחר חצות ובצנעה בתוך ביתו. וכן פסק **המ"ב** (סי' תקנ"ח). ועי' עוד בענין טעימה בצומות **בשמעתא עמיקתא** גליונות ק"ז ורמ"ד. וחזינון מכל הנייל דעישון אינו בכלל אכילה ושתייה.

ב. סיגריה אלקטרונית / אידיו אם חשיב דרך אכילה

אלא דיש לדון האם עישון סיגריה אלקטרונית חשיב שתייה שהרי הנוזל נכנס לגוף ע"י אידיו, ולכאורה אידיו אינו גרע מזיעה וקיייל זיעת "משקיים" כמשקיים כמ"ש **בשו"ת הרא"ש** (ככל כ סי' כו) ולמדו זאת מדיני תומאה, עיי"ש. וכן פסק **הרמ"א** (וי"ד סי' צב סי' ח) ואע"פ שאידיו זה אינו ע"י רתיחה (שהרי הוא פחות מיד סולדת בו) מי"מ נראה דחשיב משקה. ועי' **בפמ"ג** (הנהגת הנשאל עם השואל סדר השני אות ג) שבמבוא דאף שזיעה קרה מהאסור שנגעה בחתיכה כשרה צריכה הדחה.

וכת' **בחכ"צ** (סי' ב) דזיעה אסורה מהי"ת. אלא דיעו"י **בפני"ג** (קו"א לקידושין ותשובה בקרית חנה סי' מו) שנקט שאיסור זיעה אינו אלא מדרבנן. ו**בחפ"ק** (וי"ד ח"א ססי' נד) צירף דעת **הפני"ג**. **והמהרש"ג** (ח"ב סי' טו אות ה) הקשה על ראיית **הרא"ש** דייל' דשאני תומאה דלא תליא בטעמא, אבל לגבי איסורי אכילה מנייל' שזיעת חלב או דם כמותם, והרי אנו רואים בחוש הטעם שאין בזיעת החלב טעם חלב כלל. ועיי"ש שנקט שע"כ הרא"ש לאסור מדרבנן. **והמנח"י** (ח"ד סי' קיב אות יב) נקט להחמיר בזה.

וכיון שיייל שאידיו חשיב משקה לכאוי"ל כשבלועו חשיב אכילה וכדרכה, ואף לדעת **התורת חיים** (חולין קכ. ד"ה לחם) דסי"ל שבליעה אינו דרך אכילה, הסיקה במאכילת בזה בסי"ד **בשמעתא עמיקתא** גליון ק"פ.

אולם יש לדחות דאכתי לא גרע ממועם ופולט שא"צ ברכה, ובאיסורים פטור. דיעו"י **ברבי"ש** (סי' רפח ד"ה מיהו) שכת' שע"כ טעימת איסור אסורה רק מדרבנן, כדי שלא יבא לבלוע מעט ואתי לידי אסורא דאוי, דאל"כ אמאי הטועם את התבשיל אי"צ ברכה. והובא **ברמ"א** (וי"ד סי' קח סי' ה). ועי' **במה"ם שיק** (אוי"ח סי' רג) שביאר דאע"פ שהטועם ופולט החיך נהנה ובאיסור בהנאת גרונו חייב, מי"מ כיון דפולט אינו כדרך אכילה ושלא כדרך אכילה פטור ולא מקרי אכילה. וכי"כ **המהרש"ג** (ח"א סי' כ ד"ה והנה מצאת). נמצא שדבר שטאכל ופולט אינו בכלל דרך אכילה ולא גרע מטיעמה דפטור מברכה וק"ו בני"ד דבעיקר עובר דרך הגרון לריאות. אלא דעי' **בכת"ס** (וי"ד סי' נח) שכת' דאער הריב"ש הנייל' דעטימה דאסורה רק דרבנן היינו מגמע ופולט שלא הגיע עד סמוך לבית בליעתו, דאם הגיע לבית בליעתו מדיאוי דקיייל דעלמה דהנאת גרונו חייב, ע"כ.

ועי' עוד **בשמעתא עמיקתא** גליון תכ"ט שהוכחנו **מהריב"ש** ושאר פוסקים שגדרי אכילה בברכת הנהנין דינה בגדרי אכילה באיסורין. ולפי צדדים הנייל' י"ל גם שאין לברך אף על עישון סיגריה אלקטרונית אע"פ שיש בה טעם מתוק. וכן פסק **הגר"מ שטרנבוך שליט"א** במכתב ודלא כמ"ש **הגר"מ קארפ שליט"א** (הלכות יום ביום ח"ג פי"ד אות ג). ועי' עוד **בשמעתא עמיקתא** גליון נ"א בענין ברכה על מאכילים המזיקים את הגוף, ולפי משי"כ שם יש מקום לפטור מברכה בעישון אף מטעם זה.

אלא שלענין תענית נראה דחמיר מסתם עישון המבואר לעיל אות א', כי יש בו לחלוותי עם טעם מתוק ומסתבר שחלק ממנו אדם בולע, ועי' **ברמ"א** (סי' תקס"ה) שכת' שמותר ללעוס עצי הנטוץ ושאר בשמים ועץ מתוק, ללחלח גרונו ולפלוט, מלבד ביוה"כ דאסור. וכת' **המ"א** (ח"ב סי' ה) שהחיתר בזה תלוי במח' הרא"ש והתקום הנייל' באות א', **והעירו"ש** (אות ד) כת' דלכונ"ע הכא שרי כיון שאין בזה לחלוותי מים וע"כ אינו אלא כריח בעלמא, ע"כ. וא"כ בני"ד י"ל דע"כ לפי מחמירין באות א' יש לחוש להחמיר בזה.

פניני הלכה

האם צריך להסב באכילת הכרפס

תנן (פסחים קיד.) מזגו לו כוס ראשון וכו', הביאו לפניו מטבול בחזרת עד שמגיע לפרפרת הפת וכו', הביאו לפניו מצה וחזרת וחרוסת ושני תבשילין וכו'. ואמרינן **בגמ'** (קיד.) דטעמא דמטביל ב' פעמים כי היכי דליהוי ביה היכרא לתינוקות ע"ש. וכן הכרעת **הרי"ף** (כה) **והרא"ש** (פי"י כ"ז) דמטבילין ב' פעמים כדי שיראו התינוקות וישאלו.

ואמרינן עוד **בגמ'** (שם קטו.) אמר רבי אלעזר אמר רב הושעיא כל שטיבולו במשקה צריך נטילת ידים. וכן פסקו **הרי"ף** (שם) **והרא"ש** (שם כ"ח).

וכתב **הרמב"ם** (פי"ח מה' חמץ וצמח ה"ב) דמברך בורא פרי האדמה ולוקח ירק ומטביל אותו בחרוסת, ואוכל כזית הוא וכל המסובין עמו כל אחד ואחד אין אוכל פחות מכזית.

וכתב **המ"מ** (שם) דמדבריו נראה דאין מברך לאחריו. ושיתר כזית הוא לפי שאין אכילה פחות מכזית. ויש שכתבו דדי בכל שהוא לפי שאין זה אלא כדי שישאלו התינוקות.

והרשב"א בתשובה (מיוחסות סי' ר"ב) כתב דאוכל כזית או אפי' פחות מכזית, לפי שאינו אלא כדי שישאלו התינוקות. ואם אכל כזית צריך ברכה אחרי, אבל לא יברך מיד אחריו עד שיאכל המרור.

וכתב **הטור** (סי' תע"ג) דנטול ידיו לצורך טיבול ראשון ומברך עד נטילת ידים (ע"ש) ולוקח ירקות ויברך בה"א, ומטביל כדי לעשות שינוי בשביל התינוקות שישאלו, כי זה שינוי שטובלין קודם סעודה, מה שאין דרך לעשות כן בשאר ימים. וא"כ כזית מהם. וכת' ויש עמרם דטיבול זה בחרוסת, וכי"כ הרמב"ם (פי"ח ה"ב) ורי"ת פי' שמטביל בחומץ ולא בחרוסת, וכן היה נוהג א"י הראשונים. ולר"י מברך אחר הטיבול בורא נפשות רבות, ולרשב"ם אי"צ לברך אחריו, ולזה הסכים א"י הראשונים.

וכתב **הב"י** (שם) דבתשובת **מהרי"ל** (סי' כ"ה וסי' נ"ח) כתב דכיון דאיכא פלוגתא אם צריך לברך בורא נפשות אחר טיבול ראשון, ע"כ הוא אוכל פחות מכזית לאפקוי נפשיה מפלוגתא.

ולדינא כתב **השו"ע** (שם ס"ט) - נטול ידיו לצורך טיבול ראשון ולא יברך על ה**נטילה**, ויקח כרפס פחות מכזית, ומטבילו בחומץ, ומברך בורא פרי האדמה ואוכל, ואינו מברך אחריו.

[ועי' **בה"ל** שם (ד"ה פחות מכזית) דמשמעות השו"ע דדבר שטיבולו במשקה צריך נטילה אפי' בפחות מכזית, אף שבפת גמור כתב בסי' קנ"ח סי"ג בשם י"א דאי"צ נטילה בפחות מכזית. וסיים שם דצ"ע לדינא]. והנה סתמו הרמב"ם השו"ע, הטור והשו"ע, ולא פירשו אי באכילת הכרפס בעי הסבה או לא.

ומצינו **בבית דוד** (לגרי"ד משאלוניץ זצ"ל - סי' ר"ט) דכתב דהא דבעי הסבה בליה הזה הוא דוקא בשעת אכילה ושתייה, אבל בכל הברכות, כגון בברכת אכילת כרפס, וקריאת ההגדה, וברכת המוציא, וברכת על אכילת מצה, צריך לברך בלא הסבה. עכ"ל.

ומשמע דסי"ל דאכילת הכרפס עצמה בעי הסבה. וכי"כ בפשטות בספר **ליקוט מעם לועז** (פרשת בא) דיסב ויאכל הכרפס. וכן הוא **בקיצור שו"ע** (ק"ט סי' ג) דאוכל הכרפס וסבה.

וכדבריהם מצינו **באבודרהם** (בנדמ"ח פכ"א סדר תפילות הפסח) דכתב דאוכל מהכרפס כזית בהסבה.

אולם **בשולחן גבוה** (תע"ג) כתב דלא הוזכר בפוסקים הסבה בכרפס, ונראה דטעמא לפי שהוא זכר לשעבוד, דנשתעבדו סי' ריבוא בפרך, וע"כ אי"צ הסבה, דומיא דמרור שהוא ע"ש וימררו את חייהם. וכדבריו מצינו **בשבלי הלקט** (הקצר סי' ס"ד) דהכרפס או שאר מיני ירקות שנטול לטיבול ראשון אוכלן בלא הסבה.

ועי' **ברכרי יוסף** (סי' תע"ג סי' ק"י) דכתב דשמע מחכמי הדור כי לא פורש הדבר כספר א הכרפס בעי הסבה, ולפי טעם הכלבו דשם רמז כרפס אותיות ספר-כלומר ששתעבדו סבלות בפרך וי"א שישים רבוא בפרך, א"כ דמי למרור ואינו טעון הסבה. וצ"ע לדברי הבית דוד הזכורים, והעיר על דבריו דבספר **שבלי הלקט** (סי' ס"ד) כתב דאוכלים בלא הסבה, וכי"כ **בציצה**

ג. חמץ שנפסל באכילה

ומלבד דעישהו לאו דרך אכילה היא, י"ל דאף אם נחוש לתערובת חמץ הרי הוא נפסל, וע"כ אין איסור להנות ממנו. דיעוי' **בשוי"ע** (סי' תמ"ט ס"ד) ע"פ שחמץ שנתעפש, או שיחדר לשיבה וטח אותו בט"ט מותר לקיימו בפסח. וכת' **המ"ב** (סי' קמ"ג) שמו"ת אפי' בהנאה בפסח, אבל אסור לאוכלו, ואע"ג דאכילה שאינה ראויה היא דהא נפסל לכל, מ"מ כיון שהוא רוצה לאכול אסור דהא אחשביה, ומ"מ אין זה איסור אלא מדרבנן, עיי"ש. ובני"ד דבעישון עסקינן י"ל דליכא משום אחשביה. אלא דע"י **במהר"ם שיק** (אור"ח סי' רמ"ב) שכת' לבאר דברי **המ"א** הנ"ל באות א' שאסר להנאות מהטבב ששורים בו שכו', דהיינו משום שהחמץ שהיה ראוי לאכילה או לשתיה ועשאו ותיקנו להריח ולשאוף אותו מחשבתו משויה ליה להאי חמץ, וחשיבותא דריח ושאיפה הוי כאלו תיקנו לאכילה ושתייה דלהריח ולשאוף אותו לא נתקלקל. ועיי"ש שכת' י"ל כי יש לפקפק בזה, מ"מ כיון שהדין נמצא כחוב מפורש במ"א, צריכין אנו למשכחי נפשין, ולהסביר את דבריו. **והג"ת מאיר** (סי' תס"ג) כת' דלו יהי כהמ"א לא גרע מהא דנצ"א תמ"ב סעי' ט"ו דמותר בהנאה משום דחרכו קודם זמנו, ואי"כ לקנות קודם פסח על כל ימי פסח אינו יודע שום איסור, אך בתוך הפסח לקנותו, אפשר שיש לחוש שמא נשרה תוך פסח, וברוך טובאק (טבב לעישון) אפשר לומר, דמשום חומרא דחמץ הוי דומיא דאכילה. וע"י בהלכות יין נסך מדין בת תיהא, ע"כ.

אבל **המור וקציעה** (ססי' תמ"ג) כת' על המ"א דתמהני אם יצא מפיו דהרי אף אם שורין אותו בשכר מותר אפי' באכילה, כיון דלאו לטעמא עביד, ולהוי כחרכו קודם זמנו דהרי אינו ראוי לאכילת כלב ושרי אם נשרה מער"פ, כ"ש שאינו דבר הנאכל אפי' הוה מיד דיהיב טעמא, איבטיל ליה קודם פסח, ואע"ג שמכניס עשנו לפסח, הנהא גרידא היא ולא עדיף מדיו שנעשה ע"י שכר שמו"ת להנאות ממנו, וזכרנו לאבי מורי (החכ"צ) שהיה שוחק על המתחסדים ומחזיקין אחר טובק (בלתי חמוץ) לפסח, ע"כ. **והשעה"מ** (מ"א פ"א) בענין טאב"ק שלפעמים מזלפים אותו בסתם יינם, מסיק להיתר אף איסורו הוא מדרבנן. וכת' עוד דאף בענין חמץ דהוי שלא כדרך הנאות, ומאן דחש לאסור תע"ב. והביאו **הפתי"ש** (וי"ד סי' ק"ח ס"ק א). וכת' **המנח"י** (ח"ה סי' טו) דש"מ מדבריו דיש בזה רק משום תע"ב, ובחמץ דוקא. ודעת **הגר"ק זצ"ל** (חוט שני פסח פ"ו ס"ק ג עמ' צו) דלא שייך בעישון אחשביה אלא על העשן והעשן אינו חמץ.

ד. יש ביטול

ועוד י"ל דאף אם נחוש שיש שם חומרי חמץ אף איסור הרי הן בטלין. דיעוי' **בשוי"ע** (סי' תמ"ז ס"ד) דאם נתערב החמץ קודם פסח ונתבטל בס', אינו חוזר ונעור בפסח לאסור במשהו. אולם **הרמ"א** (שם) פסק כן רק בתערובות לח בלח, אבל בדבר יבש שנתערב נקטינן דחוזר וניעור בפסח. וכ"ז לענין חמץ גמור, מיהו חמץ "נוקשה" (עי' **במ"ב** (סי' תמ"ב ס"ק ב) דהיינו חמץ שאינו ראוי לאכילה רק קצת), שהתערב בפסח הכרעת **המ"ב** (סי' תמ"ז ס"ק טו) דבטל בס' בשעת הדחק. וחמץ ש"נפסל מאכילת כלב" כת' שם (סי' תמ"ב ס"ק מ) שאם נפל לתוך המאכל אפי' רק ברוב בטל. ודעת **החזו"א** (סי' קטו ס"ק ז) דיהי שם ה"י"ב שה"ה חמץ שנפסל לאדם לחוד כל שנמוח ואינו ראוי לחמץ בו בטל ברוב. וכן מבואר **במור וקציעה** שם. וע"י **בשוי"ע** (סי' תמ"ז ס"ק ז) שכתב דלא שייך אחשביה באוכל התערובות. ואי"כ בני"ד יש טעם נוסף לומר דאף משום אחשביה. וע"י עוד **בשמענתא עמיקתא** גליונות קע"יש וק"פ דהי"כ דהוי ח"ש בתערובת קיל טפי. אלא דעיי"ש שיש סוברים שמדרבנן לא מהני ביטול בתערובת שזו דרכה מלכתחלה.

ה. בשאר איסורין / גליצירין

ונראה דבסיגריות אלקטרוניות אע"פ שהנוזל נכנס לגוף ע"י אידי ויש בו הנאה לחיך ממתיקות הטעם שיש בו מחמת הגליצירין שמוסיפים בו (וכן הוא בנרגילה כני"ל אות א'), אף אם ניחוש שהוא מהחי, מ"מ כיון שהנוזל אינו ראוי לאכילה אין לחוש, דע"י **בחז"ל** (סי' ק"ג ס"ק א) שכת' שדבר פגום אפי' חור ותיקנו בדברים המתבלים מותר. לכן נקט **הקובץ תשובות** (ח"ה סי' ע"ג אות ד). ואע"פ דדעת רוב הפוסקים דדבר פגום לאכילת אדם אסור לאוכלו מדרבנן **במנחת כהן** (שי"ד ס"ק ד), **בפמ"ג** (פתיחה לתערובת חיג פ"ו ועוד) ועוד פוסקים, דלא **כמהר"ח** (סי' ק"א) ו**הת"כ** (כלב נגד אות ג) שמותרים אף מדרבנן, וע"י **בחזו"א** (אור"ח סי' ק"א) ד"ה ח"י א' שביאר אמאי ליכא אחשביה כשאוכל איסור שנפסל כמו שמצינו בחמץ שנפסל. מ"מ הכא שהחומר נכנס לריאות י"ל דלא גרע מטעימת לשון בדבר פגום דשריא כמבואר **בנו"ב** (וי"ד תני ס"ב), **בפתי"ש** (וי"ד סי' צ"ח ס"ק א) ו**בהר"צ** (וי"ד סי' צ"ח ד"ה אולם).

ועוד י"ל דאף שהגליצירין הוא מהחי, י"ל דכל שהאיסור שנתנה ופגים חדשות באו לכאן אין בו איסור, כמבואר **בריבנו יונה** המובא **ברא"ש** (ברכות פ"ו ס"י לה). וע"י **בחזו"א** (וי"ד סי' י"ב ס"ק ז) ד"ה יש לעי"ן שכת' שאם מוציאין במלאכת כימ"א אטומים מאיסור ונותנין אותו אח"כ למאכל לתקנו, אי נפסל באמצע מאכילת אדם ואינו ראוי לא בפ"ע ולא לתערובת, אף שעומד לגמור מלאכתו ויהא ראוי למתקן הקדירה, מותר. וכן **הצ"ח** (ח"ו ס"ק טו) התיר השימוש בגליצירין כי הוא משנתנה מעצמותו וכו' ע"י הכימיה בהפרדת יסוד השומן מחתיכת הטריפה ומשתנה בהרכבתו הכימית מצורתו הקודמת.

אלא **שבדרכ"ת** (סי' ק"ג ס"ק ט) הביא בשם מוה"ר שמעון סופר ז"ל מקרקא על גודל המכשלה שנותנין לתוך יין גליצירין, והוא נעשה מחלב (בציר) ע"י תחבולות מלאכת הכימיע שמנקין אותו ע"י בישול ותחבולות, עד שמפרידין ממנו כל הפסולת מכל טעם חלב שבו, וגם ריחו של חלב אין מרגישים בו, וכשלים כמה ב"י ששותים היינות הללו בחזקת כשרות ונכשלין באיסור כרת ר"ל, ע"כ. **והמנח"י** (ח"ה סי' נ"ב) כת' דמה שנוגע לטעם היתיר ע"י שינוים שנעשה ע"י פעולות הכימיע, לא נתקבל אצל כמה מגדולי הוראה כמבואר בדרכ"ת הנ"ל. וע"י **במשניות והנהגות** (ח"ה סי' ק"א אות א') נקט שמוצרים שמצוי בהם שמיים "גליצירין" צריכים הכשר. אלא **בשרי צבי** (וי"ד סי' צ"ח ד"ה אולם), **הגא"מ** (אור"ח סי' ס"ג), **הקנה בשם** (ח"ה סי' כ"ה אות ב) ו**האו"צ** (ח"ג פ"ח אות ה) התירו אף ללא הכשר, הי"כ שהוא פגום ואין בו אלא משום טעימת פה ללא בליעה. ובני"ד שמא יש מקום לומר דחשיב טעימה והרי הוא אינו ראוי לאכילה שהרי לא ניתן לשתיה כיון שהוא מר. ובר מין דין מבואר לעיל שבד"כ משתמשים בגליצירין צמחי ולא מהחי. שו"ר בשם **הר"י שרשבסקי שליט"א** משגיח כשרות בשארית ישראל (עומק הפסח גליון ח) שבמצאיאות החשש שימצא מרכיב אסור בנוזל הסיגריה רחוק מאוד. וכן דעת **הגרא"א וייט והגר"מ רובין שליט"א** (שם) להתיר לעשן סגריות אלקטרונית ללא הכשר.

ו. דעת האחרונים בענין עישון סיגריה בפסח

וע"י **במהר"י אסאד** (אור"ח סי' ק"ג) שכת' שהשכר הבלוע בטבאק נפסל מאכילת כלב, והו"ל כפת שחרק קודם זמנו דמותר בהנאה ובאכילה. ודוקא אם נעשה קודם הפסח, אבל בלא"ה אסור, דכיון דחל עליו שם איסור מקודם כמו דיו מייני"ו לא פקע איסור מיני"ו עכ"פ דרבנן כמבואר כן **בתרו"ד** (סי' קכ"ט) וכמ"ש בשמו **הח"י** (סי' י"ט) דגם חמץ של נכרי אסור בהנאה תוך הפסח כמ"ש **השכנה"ג**, **הפרי"ח והח"י** רס"י תמ"ח. ופשיטא דלרפואה מותר גם חמץ בפסח להנות ממנו שלא כדח"י, והא דלא ילעוס חטין להניח ע"ג מכתו וכו' משום לתא דבל יראה הוא ולא משום אסה"י כמו שהעלה **המ"א** רס"י תס"ו כו', ומ"מ שפיר כת' **המ"א** בסי' תס"ז הני"ל לסוגרו, דלענין בל יראה לא שייך היתר דשלא כמ"ש בס"י תס"ו, ומ"מ כמ"ש בס"י תס"ו, ואף דיו מן השכר שעוריה שלא לרפואה הרי שלא דחוי"ג מי מדרבנן מיהא אסור לכ"ע באכילה ובהנאה לכן אסור לכתוב בו כני"ל, ע"כ. **ובמלמד להועיל** (ח"ה אור"ח סי' ק"ח) כת' דציגארעטטען וטאבאק בפסח, רבו המקילין, מפני שהחמץ שיכול להיות בדבוק הנייר נפסל מאכילת כלב ואינו בעין והוא פחות מכשיעור, ועוד שהוא ספק אם דבוקו בעמילן העשוי מקמח חטה או מקמח תפוחי אדמה, ומ"ש המ"א דטבב שורין אותו בשכר לפי מה ששמעתי ממו"ר **מהר"ם שיק** כוונתו על שונפפטאבאק (טבב שזואפין בחוטם). **ובהאלף לך שלמה** (סי' ר"ד) כת' דמש"כ המ"א דחבוק צריך לסגרו נ"י מייירי בטבאק הנקרא טוטיין, ששותין אותו בעשן דזה נקרא שתייה, וחושש לדעת הראש"י שהביא בסי' תמ"ב דאסור קודם זמנו מותר בהנאה אבל לא באכילה וכו' דהוי שלא כד"א אסור מדרבנן, אבל הטבב שהוי דרך נחירין ודאי שרי. וע"י **בלב חיים** (ח"ו ס"ק ז), **בדברי חיים** (וי"ד סי' א') ו**בש"ח** (ח"ה סי' א' אות ג). **ובתשובות והנהגות** (ח"ד סי' צ"ח ו"ה ס"ק קכ"ד) כת' דיש ליזהר בעישון אע"פ שמדינת נוכל למצוא בזה היתר, ואף אם יש להם הכשר קשה להאמין שכאשר יש כמאה וחמישים חומרים אפשר להשיג יפה, ואין לסמוך על ההשגחה, ובפרט באיסור חמור דחמץ בפסח. ודעת **הגר"ש זצ"ל** (ישא יוסף ח"ה סי' פ"ג ו"ח סי' צ"ב) שיש להמנע מלעשן סיגריה בעישון בסיגריה אלקטרונית.

מסקנא דדינא

א' על פי הרפואה העישון מזיק לגוף ועל כן י"א שאסור לעשן משום "ונשמרתם מאוד לנפשותכם". ב' סיגריות רגילות בימות השנה אינם צריכות הכשר, אלא שלפסח אע"פ שמדינת יש צדדים להיתר, משום חומרא דפסח יש להיזהר מלהשתמש בהם בפסח. ג' סיגריות אלקטרוניות אע"פ שיש צדדים שאינם צריכים הכשר, מ"מ יש להיזהר לקנות עם הכשר ובפרט לפסח. ד' מעיקר הדין מותר לעשן בצומות, חוץ מיהו"כ, ובט"ב מותר לאחר חצות היום בצנעה. ונ"י שבסיגריה אלקטרונית יש להחמיר אף בשאר תעניות ציבור. ה' אין מברכין על עישון בין בעישון רגיל ובין בעישון בסיגריה אלקטרונית.

לדרך (אור"ח סי' תרכ"ה), ו**במטה משה** (סי' תרכ"ה), וכל זה נעלם מעיני הבית דוד. ובפי **ה"ר מנוח** (ח"ו סי' פ"ז) כתב כמה טעמים לאכילת המרור, זכר לכתנות פסים שהיא סיבה ראשונה לגלות מצרים, ושחיו אוכלים אותו במצרים לרפואת האברים שהיו נרדים בו בפרך, ולא זימניה דחשבה הוא. וסיים הברכ"י - ועל דרך האמת יש רמז נכון בכרפס וכך היה מונה מילי קטנ"י ולא זימניה דחשבה הוא. ע"ש.

ועיין **במאמר מרדכי** (סי' תע"ג ס"ק ד) כתב דמרהיטת השי"ת ומדברי המתבררים שלא הצריכו הסבה, אלא באכילת מצה וד' כוסות, משמע דבאכילת הכרפס אי"צ להסב, מיהו מדכתבו הפוסקים דבאכילת המרור אי"צ להסב מטעם שהוא זכר לוימררו את חייהם, משמע קצת דבטיבול ראשון בצי הסבה, והטעם משום דהוא דרך גדולה לטבול קודם האכילה להמשיך תאות המאכל. **וכן המנהג פשוט במדינות אלו**. והדר הביא דברי הברכ"י, וכתב על דבריו דלפי הנראה אין הפסד בהסבה, דהא כבר כתבו הרמב"ם והפוסקים ז"ל דלכתחילה יסב כל הסעודה, ושהמסב הרי זה משובח, ואע"פ שיש לדחות, נראה דאין לשנות בזה המנהג, ונהרא להראו ופשטיה.

ובשו"ת מר ואהלת (לגרי"א ענת"ב זצ"ל - אור"ח סי' ג) נשאל נמי בענין אכילת הכרפס, יען דהשו"ע לא כתב כי אם דמרו"ר אי"צ הסבה, דמשמע דשאר מילי בעי הסבה. והשיב הדבר קאי בפלוגתא דקומא, דהרב שבלי הלכות כתב דאי"צ להסב, והרב אבודרסם כתב דבעי הסבה. וממילא כיון דפלוגתא היא, צריך להסב. דמצינו בגמ' בפסחים גבי ד' כוסות דכיון דפלוגתא היא צריך הסיבה לכולהו, וכתב הפרי"ח דזימניה ילפינן למהי הפוסקים אי בעי הסבה. והעיר על דברי הברכ"י איך נעלמו מעיניו דברי האבודרסם. אך יצא לזון מחמת סוף דברי הברכ"י דסיים דיע"פ דרך האמת אי"צ הסבה, אף עבדין למעשה הכא דדברי הקבלה כדברי הפוסקים. והעלה דכל מי שאין מתנהג בכל דרכי דברי האר"י ודאי שצריך להסב משום ספיקא דשמא לא יצא די"ח.

והגר"ח פלאגי זצ"ל בספרו **חיים לראש** (דף מ"ה ס"ק ג) הביא דברי האחרונים שכתבו לכאן ולכאן, והעלה דהרצאה לצאת ידי כל הדעות יאכל מעט כרפס בלא הסבה, ואח"כ יאכל מעט כרפס בהסבה ע"ש. [ועיין בסי' תע"ה דברי ה"י, דאף במרו"ר א"צ רוצה לאוכלו בהסבה רשא. וכ"כ לד"ה במשני"ב שם ס"ק מ"ד].

והמשני"ב סתם דבריו ולא הזכיר הסבה באכילת הכרפס. **ובבן איש חי** (ש"ר פ"ח צ"ו ס"ב) כתב דיאכל הכרפס בלא הסבה, וכמ"ש החיד"א, ושכן היה המנהג מזמן מו"ז לאוכלו בלא הסבה. **העולה לצינא** - נ"י הפוסקים אם צריך להסב באכילת הכרפס. ולמעשה יש שנהגו לאכול בהסבה, ויש שנהגו לאכול בלא הסבה. וי"א לצאת ידי כל הדעות אחר שיאכל מעט כרפס בלא הסבה יחזור ויאכל מעט כרפס בהסבה [ויזהר שלא יאכל יותר מכזית].

כתב ע"י
הרה"ג הרב שמעון פלזלי שליט"א
מו"ץ הקהילה החרדית מעלה אדומים

פניני מוסר

עניני שבת קודש

לימוד התורה הוא ה"נשמה לנשמה" של שבת - "במועדים וזמני הקודש, ישנם ג' חלקים: החלק החיצוני - אלו מעשי מצוות המועד, כנסילת לולב, ישיבת סוכה, אכילת מצה, קריאת המגילה וכו'. ה"נשמה" - מה שניתן להוציא מו"מ המועדים. וישנו חלק נוסף עמוק יותר: נשמה לנשמה. ה"נשמה" של המועד טמונה בתפילה, וה"נשמה לנשמה" נמצאת בלימוד התורה ביום זה באופן כללי, ובעיקר לימוד המסכת המיוחדת העוסקת בעניני המועד, כמו שאמרנו הז"ל "משה תיקן להם לישראל שיהיו שואלין ודורשינן בענינו של יום, הלכות פסח בפסח הלכות עצרת בעצרת הלכות חג בחג... נשמות השבת מושגת אך ורק ע"י תפילה... כל פנימיות יום השבת מגיעה דרך התפילות, דרכן זוכים לנשמת השבת... ואת ה"נשמה לנשמה" של השבת ניתן להשיג דרך לימוד התורה, ובעיקר הלכות שבת ומסכת שבת. ישנה, אפוא, ישיבת מיוחדת בלימוד התורה בשבת בכלל, ובמסכת שבת בפרט". (הגר"ש פנקס זצ"ל, נפש שמעון שבת עמ' ט)

נערך על ידי מה"ם "עבודת שבת קודש"